

KİTAPLAR :

Yahya Kemal'in Siyasî Hikâyeleri

MUZAFFER UYGUNER

YAHYA Kemal adını duyan herkes onu şiirleriyle tanır ve sever. Fakat, onun nesirleri, yakın günlere kadar pek az biliniyordu; hattâ onun nesir yazmadığını iddia edenler bile çıkabiliyordu. Oysa, Kurtuluş Savaşı'mız sürüp giderken en ateşli yazıları yazarlar arasında o da bulunuyordu. **Eğil Dağlar** adlı kitabında toplanan yazılar, o çağda Yahya Kemal'in nasıl nesirler yazdığını gösterir. Bu kitaptan önce yayımlanan **Aziz İstanbul**'da başka bir yanını, İstanbul için yazdıklarını ortaya koyar. 1968 yılının son aylarında yayımlanan iki yeni nesir kitabı ise Yahya Kemal'in değişik yönlerini gün ışığına çıkarmıştır. Bunlardan biri olan **Siyasî Hikâyeler**, Yahya Kemal'in yazdığı hikâyeleri toplamıştır.

Yahya Kemal'e bir hikâyeci gözüyle bakmak ve onu Türk hikâyeciliği içinde değerlendirmek biraz aşırı bir davranış olur. Çünkü, O, kendini hiç bir zaman hikâyeci olarak görmemiş ve hikâyeye yazmak için de özel bir çaba göstermemiştir. Biraktığı kâğıtlar arasında bulunup bir araya getirilen bu hikâyelerde, Yahya Kemal, bir tarih sohbetçisi durumundadır. Hikâyelerin gerek anlatım biçimi ve gerekse yapısı bunu doğrular. Kitapta yer alan «Sultan Abdülaziz'e Dâir Bir Musâhabe» adlı hikâyenin başlarında şunu okuyoruz: «Zâten sohbetleri hep siyasî bahisler etrafındaydı. Bu bahisler uzak ve yakın tarihtendi; pek nâdir olarak zamânenin ahvaline dokunurdu. Şu kadar var ki geçmişteki vak'aları tefsir ederken zamâna göre bir netice çıkarıyor gibi bir şey hissedilirdi.» (s.

77). Bu satırlar, onun hem tarih ve hem de hikâyeye anlayışını ortaya koymaktadır. Bu anlayışı temel almadıkça hikâyelerini değerlendirmemiz güç olur. Kaldı ki bu hikâyede, daha sonraları, Yahya Kemal'in tarih anlayışını daha yakından görüyoruz. Hikâyenin kahramanı Kadri Bey, kendisinin bir gölgesidir sanki. «Kadri Bey, Osmanlı Târîhi'ne, iptilâ derecesinde meraklıydı. Matbû kitaplardan başka el yazmalarına kadar görmediği nüsha yoktu. Lâkin esef olunur ki târihdeki meziyeti yalnız iyi okumak ve iyi anlamaktan ibâretti. Frenk târihçilerinde görülen esaslı meziyet: Hâdiselerin asıl sebeplerini buluncaya kadar derine gitmek, iğreti rivayetlerden kaçınmak, en sağlam vesikalara inanmak, öteden beri edinilmiş fikirleri, bir doğru vesika görünce bir tarafa atmak, indî düşünelere bağlanmamak.. İşte bu meziyet Kadri beyin görüşlerinde pek ziyade göze çarpar. Meselâ Kadri bey sadrazamların ve şeyhülislâmların neden azledildiklerine meraklıydı; Devlet makinesinin işleyişinde gizli kapaklı olarak geçen bu işlerdeki sırları öğrenmek isterdi. Ekseriya kâğıda geçmemiş olan bu sırları en yakın devirlerde yaşamış vukuf sahiplerinden elde etmeğe ehemmiyet verirdi. Onun fikrinde devlet târihinin sırları bu azillerin sebeplerindeydi.» (s. 78 - 79). Gerçekten de o, «sebeplerin sebebini» araştırmaya da meraklıdır.

İşte Yahya Kemal'in tarihimizden aldığı konular hep bu anlayış içinde değerlendirilmiş, hikâyeye haline getirilmiştir. Kitabın ilk hikâyesi olan «Şem'i Molla», Keçecizade İzzet Molla'nın ağ-

zından olayların derinliğini gösterir. Hikâyede, Şem'i Molla adlı ikiyüzlü bir kişinin yaptıkları ve her çağda iltifat görmesi sebepleri, öte yandan da Hâlet Efendi'nin yıllarca birinci pân da kalması sebepleri anlatılır. Yahya Kemal, hikâyedeki Kadri bey gibi, hep «sebeplerin sebebini» araştırıp durur. «Bir Gözdenin Gafleti» nde de «sebeplerin sebebini» araştırılır ve türlü yollarla bulunur. «Raif Efendi'nin Katli» adlı hikâyede de, o zavalı kişinin öldürülmesinin «asıl sebebini» üzerinde durulur. «Vehbi Efendi» ile «Sultan Abdülaziz'e Dâir Bir Musâhabe» adlı hikâyeler de hep bu «sebebin sebebini» ni araştırma temeline kurulmuştur. «Damad Mehmed Paşa» adlı hikâyeye, bu hikâyelerden biraz değişik bir anlayış vardır. Yahya Kemal, bu hikâyede, damad olanların nasıl kişiler olduğunu ve nasıl yaşadıklarını, o zaman hükümet işlerinin nasıl yürütüldüğünü ve bazı damadların nasıl korunduğunu göstermek istemiştir.

Yahya Kemal'in bitmiş hikâyeleri altı tane olup adlarını yukarıda vermiş bulunuyoruz. Bunların dışında, bitmemiş olan dört hikâyeye de kitaba alınmıştır. Gerçi kitapta, «Bitmemiş Hikâyeler» arasında altı hikâyeye adı bu bulunmaktadır. Bunlardan biri, Yahya Kemal'in kaleminden değil de Nihad Sami'nin kaleminden çıkmıştır ve hikâyeye ile bir ilgisi bulunmamaktadır. «Her Gece Benimsin» adını taşıyan bu yazı, Yahya Kemal'in yazdığı

(1) Yahya Kemal, *Siyasî Hikâyeler*, Yahya Kemal Enstitüsü yayını, İstanbul 1968, s. 147, fiyatı 15 lira.

tasarladığı bir romanın bulunduğunu bildiriyor; güzel bir yazı, ama Yahya Kemal'in yazıları arasında yeri nedir? Bize göre, bu yazı burada değil de Yahya Kemal'in hikâyeleri dışında bir yerde bulunabilirdi. Bu bölümde yer alan yazılardan «Mehmed Ali Bey'in Düşüncesi», «Bir Gözdenin Gafleti» adlı hikâye ile ilgilidir ve o hikâyenin Mehmed Ali Bey adlı kahramanının, Yeniçeri ocağının düzeltilmesi ile ilgili görüşlerini vermektedir. Bu yazı, hikâyenin 28 inci sayfasında ikinci satırdan sonra konabilir, Yahya Kemal de bunu böyle düşünmüş, ancak, konu fazla genişletilmiş olduğundan ve hikâyede bir ur gibi görüldüğünden çıkarmıştır. Kitapta bu hususa ilişkin bir not bulamıyoruz. Böyle bir açıklamanın yapılmasını zorunlu bulmaktayız. İzzet Molla'nın anlatımına dayanan «Bir Tekâpû Sahnesi», kahramanlar da aynı olduğu halde, «Şem'i Molla» ile bir birlik göstermemektedir.

Burada bir noktaya daha dokunacağız. Kitaptaki bir açıklamaya göre, Yahya Kemal, «Raif Efendi'nin Katli» hikâyesini üç türlü bitirmiştir. Bunlardan biri hikâyeye konulmuş, birinin el yazısı ile Fotokopisi verilmiş, üçüncüsü işe kitaba konulmamıştır. Bildiğimiz kadar, bu gibi durumlarda bütün metinler okuyucuya sunulur. Üçüncü metnin verilmemesi yerinde bir tutum değildir. Bütün okuyucuların yayımlanmamış belgeyi arşivde görmesi salık verilemez. Hatta, üç metnin de bugünkü alfabeyle göre kitaba eklenmesi gerekirdi. Bu tutuma bir hasislik diyemeyiz, ama verilmeliydi diyoruz.

Yahya Kemal'in Siyasî Hikâyeleri birer sohbetir demiştik. Yahya Kemal, bunlarda kahramanların portrelerinin verilmesine çok itina göstermiş ve onları bütünüyle vermiştir. Bunu yaparken fizik varlıkları gibi psikolojik yapıları üzerinde de durmuştur. Sözel geliş, Şem'i Molla'nın gençliğindeki portresi böyle

ce uzun olarak verilmiştir (s. 5). Hikâyede, Şem'i Molla'yı her yanı ile tanıırken Hâlet Efendiyi de tanırız. «Bir Gözdenin Gafleti» ndeki Mehmed Ali Bey de tam olarak anlatılır, bütün yaşantısı da psikolojik yönleriyle belirtilir. «Raif Efendinin Katli» ndeki Raif Efendi için de aynı şey yapılır. «Râif Efendi, Rumeli Hisarının herkes tarafından çok sevilen ve çok sayılan mütekaidlerinden biri idi. On seneden beri devlet mensuplarından ayrılmış, dünyadan elini eteğini çekmiş, Hisar'daki evine yerleşmiş, gümrükten aldığı küçük bir tekaüd akçasına kanaat etmiş, çok kimseyle görüşmez, ekseriyâ namazlarını İskele Camiinde kılar, pek tenhâ günlerde oradaki kahvenin önünde, ağaç altında nargile ve kahve içer ve yalnız o kadarlık görü-

nürdü. Hisar'ın fikarâsına bakar, iyi yürekli, nazik, olgun bir adamdı.» (s. 33). Bu hikâyede de Atâullah Efendi, Aziz Efendi gibi kahramanların da portreleri verilmiştir. Gerek «Dâmad Mehmed Paşa», gerek «Vehbi Efendi» ve gerekse «Sultan Abdülaziz'e Dâir Bir Musâhabe» böyle portrelerle örülmüştür.

Yahya Kemal'in hikâyelerinde tabiat tasvirleri yoktur, bunun yerini konak tasvirleri almıştır. Bu da hikâyelerinin oluştuğu çevre bakımından tabiidir.

Yahya Kemal, **Siyasî Hikâyeler**'de başarılı bir sohbet anlatımı örneği vermiştir (1). Ancak, bunları Türk hikâyeciliği içinde değerlendirip yazarına hikâyeci diyemiyoruz. Fakat, anlatımın güzelliğini ve portre çizmedeki başarısını özellikle belirtmek isteriz.

KÜÇÜK HANIMIN HAYALLERİ

*Uzanır yatağına yorgun
Gülümser gözleri kapalı
Boğazda iki katlı bir ev düşünür;
Güvercinler gibi beyaz bir yalı.*

*Palmiye ağaçları olmalı bahçesinde
Çiçeklerin bin türlü açmalı.
Denizinde motor, kapısında araba
Biner binmez uçmalı.*

*Antika mobilyalar geçirir sonra aklından
Kuş tüyünden yataklar.
İpek acem halıları odalarında
Sofrasında altın çatal bıçaklar.*

*İster ki, aşçıları, hizmetçileri bile
Su içsin altın kupadan.
El-pembe, gül pembe çocuklarına
Dadılar gelsin Avrupadan.*

*Ve sonra çocukları: biri oğlan biri kız
Şirin mi şirin, can mı can...
Kocası: dünyalar kadar zengin
Tunç heykeller gibi her zaman...*

YAVUZ BÜLENT BÂKİLER

